

תפילה לעגונה

בעיית העגונות יכולה להישמע גם בבית הכנסת

יעל לוי

למרות המודעות ההולכת והגוברת בשנים האחרונות - וביתר שאת בשנה החולפת - לגורלן של העגונות ומסורבות הגט באשר הן, וחרף ההצלחה בהתרת עגונות אחדות, התופעה המצערת של הימצאות עגונות ומסורבות גט עודנה מהלכת בקרבנו ודורשת מאיתנו להתפלל עד לביטולה ולמיגורה כליל.

את התפילה "מי שברך להתרת עגונות ומסורבות גט", המתפרסמת כאן לראשונה בדפוס, חיברתי בקיץ האחרון. התפילה היא עתירה כלפי שמים לסיוע בהתרת העגונות ומסורבות הגט מכבליהן וממסורותיהן. מחד גיסא, התפילה אינה מזכירה במפורש את המאמצים האנושיים שראוי שהציבור ינקוט לטובת העניין, אולם מאידך גיסא, מובן שהיא כלל אינה באה לבטלם או להפחית מערכם. נחוצה אפוא פעילות בשני המישורים בעת ובעונה אחת. באופן דומה גם תפילות למציאת הזיווג אינן כוללות את המוטיב של ההשתדלות שעל האדם התר אחר זיווגו לעשות, אלא מתמקדות בהיבט של הבקשה שהקב"ה ימציא לו את זיווגו הראוי.

תפילת "מי שברך להתרת עגונות ומסורבות גט" מיוסדת על מגוון מקורות ויונקת מנוסחאות תפילה מוכרות. היא מיועדת בראש ובראשונה להיות נישאת בציבור בבית הכנסת בשבת בתור אחת מתפילות "מי שברך". נראה כי מקום מתאים לאמירתה הוא לאחר "מי שברך" לחיילי צה"ל. המועד הראשי לנשיאתה אמור להיות השבת הקודמת ליום העגונה הבין-לאומי, שחל מדי שנה בתענית אסתר. עם זאת, ראוי לשאתה לעתים מזומנות יותר, וייתכן שיהיו קהילות שימצאו לנכון לאומרה מדי שבת מברכים, או אפילו מדי שבת בשבתו.

תבנית התפילה דומה לזו של "תפלה על בנות ישראל שנתרצחו בידי בני זוגן", שחיברתי בשנת 2001.

הכותבת היא בעלת תואר דוקטור לפילוסופיה מן המחלקה לתלמוד באוניברסיטת בר-אילן, פרסמה מחקרים ועיונים הנסבים בעיקרם על היבטים שונים של האישה ביהדות, וכן חיברה שורת תפילות.

מי שברך להתרת עגונות ומסורבות גט

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב ואמותינו שרה רבקה רחל ולאה, הוא יזכר ויפקד לטובה את כל הנשים העגונות ומסורבות הגט בישראל, ויעזר ויגן ויושיע להן, ויוציאן ממסגר נפשן לחיותן כהיום הזה. האל העונה בעת צרה, הפודה ומציל בכל עת צוקה, הוא יענה את הנשים הצרות אלמנות חיות וישמע קול צעקתן, ויבטל וישנה לטוב את מחשבת הבעלים המסרבים לתת לנשותיהם גט, כי הוא אלהי כל בשר, הממנו יפלא כל דבר.

אחיותינו בנות ישראל, הנתונות בצרה ובשביה המקום ירחם עליהן, ויוציאן מצרה לרוחה ומאפלה לאורה. האל המוציא אסירים בכושרות, יתן ללב דיני ישראל רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה' להתיר את כל הנשים העגונות ומסורבות הגט מכבליהן, להקים שכניה מעפרה, שכל המתיר עגונה אחת כאלו בנה אחת מחברות ירושלים העליונה. ויקים בהן מקרא שכתוב: "יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו". מלך מלכי המלכים יעמד לימינו, ירים את קרנו, יעלה להן ארבה ומרפא, ולא יהיה להן עוד שאת ושבר. ויזכו לבנות בתים נאמנים בישראל. בעבור שכל הקהל הקדוש הזה מתפלל עליהן, השתא בעגלא ובזמן קריב, ונאמר אמן.

מראי מקומות למקורות התפילה

ויעזר ויגן ויושיע להן - "ויעזר ויגן ויושיע לכל החוסים בו" (שחרית של שבת).
ויוציאן ממסגר נפשן - "הוציאה ממסגר נפשי הודות את שמך בי יכתרו צדיקים פי תגמל עלי" (תהלים קמב, ז-ח). ועיינו ישעיהו מב, ז.
לחיותן כהיום הזה - ראו דברים ו, כג-כד.
האל העונה בעת צרה, הפודה ומציל בכל עת צוקה - תפילת "עננו", ירושלמי תעניות פ"ב, ה"ב, סה, ע"ג. והשוו עס נוסח דומה בירושלמי ברכות פ"ד, ה"ג, ח, ע"א.
הנשים הצרות אלמנות חיות - ראו שמ"ב כ, ג.
הוא יענה את הנשים [...] וישמע קול צעקתן - ראו "סדר תעניות", משנה תענית ב, ד.
ויבטל וישנה לטוב [...] לנשותיהם גט - "אבינו מלכנו בטל מחשבות שונאנו".
כי הוא אלהי כל בשר, הממנו יפלא כל דבר - "הנה אני ה' אלהי כל בשר" (ירמיה לב, כז).
אחיותינו בנות ישראל [...] ומאפלה לאורה - על משקל התפילה: "אחיותינו כל בית ישראל הנתונות בצרה ובשביה... המקום ירחם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה...".
האל המוציא אסירים בכושרות - "אבי יתומים ודן אלמנות אלהים במעון קדשו. אלהים מושיב יתידים ביתה מוציא אסירים בכושרות" (תהלים סח, ו-ז). ועיינו רד"ק לתהלים סח, ז: "מוציא אסירים בכושרות" - אותם שהיו אסורים בשלשלאות של ברזל, הוא מוציא אותם מקשריהם [...] וכושרות' - הם הכבלים והשלשלאות" (מקראות גדולות, הכתר, מהדורת מ' כהן, רמת-גן תשס"ג, תהלים [א], עמ' 203).
שכל המתיר עגונה אחת [...] העליונה - ראו ' לוי, "כל המתיר עגונה אחת כאילו בנה אחת מחברות ירושלים העליונה", דיני ישראל כב (תשס"ה), עמ' 163-197.
ולא יהיה להן עוד שאת ושבר - עיינו איכה ג, מז.